

አልቤርቶ ፖለራ:መን ኢዩ፤

ብዛዕባ ጸሓፍን ተመራማርን አልቤርቶ ፖለራ:ብዙሕ-ብዙሕ ዚበሃል እኳ ተኮነ ካብ እምብዛ ምብዝሐትን ምንውሑን:ከምቲ “ማሸላን ዘረባን ጉምድ-ጉምድ አቢልካ ኢዩ!” ወይ ድማ “ማሸላን ዘረባን ኣብ ምሕጻሩ!”:ኣብ ቐርዓት ሕብረትሰብና ያታ ኮይኑ ዝበሃል:ክትሕጽሮ ይቐስቡካ ኢዩ።እም ደኣ ካብቲ ሰፊሕን ዓሚዮቹን ታሪኽ:ተጀሊሑ ክቐርብ ግድን ይኸውን ማለት ኢዩ።

ስለዚ:ሓጺር ታሪኽ ሕይወት አልቤርቶ ፖለራ ብዚብል ምቕራቡ ኩነታትን ዓቕምን ደረኽቲ-ኩነት ኮይኖም ኣብ ቐድሜና ተገቲርም ኣለዉ ኢዮም።

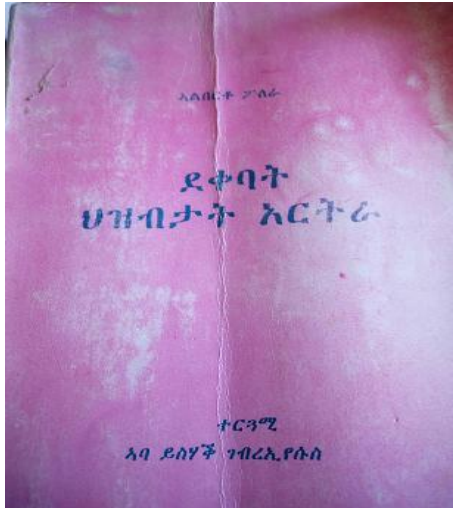
ብዛዕባ አልቤርቶ ፖለራ ዘለን ተዘኽሮታት:ንድሕሪት ተመሊሰ ክሓሰብን ከሰላስልን: ካብ ዚገበሩኒ ነጥብታት:ሓደው ቐድሚ ሓደት ዓመታት: ኣብ መደብ ቋንቋ ትግረ ዚቐረበ ትሕዝቶ ኢዩ።ብተወሳኺ'ውን:ኣብ መዳይ ታሪኽን እቲ ታሪኻዊ ክስተታትን ዚፈጠር ህልዊ ኩነታት ኣድሂበ ምስ ዓበይትን ምሁራትን ኢሂን ሚሂን ኪበሃሃል:ብዕቱብ ካብ ዚጀመርኩሉ እዋን ኣትሒዙ ድማ ሓያል ስምዒትን ሰልሚ ተዘኽሮታት ክውሕዙኒ እናሻዕ ጀሚሮም ኢዮም።

እምበኣር:ብዛዕባ ምስ መቓብርን ጥልያን ዘለን ተዘኽሮ ቁልዕነታይ ይኹን ምስ ጉዳይ እኒ አልቤርቶ ፖለራን ካልእ ጉዳያትን ኣድሂበ ካልእ ግዜ ክሓናጥጥ ክፍትን ኢዩ።ንሎሚ ግን ነቲ ኣብ ዝኹነ ናይ ምርምርን መጽናዕታትን ወጽኢታት ስሙ ዳርጋ ኣብ ኩሉ ዚርከብ:በዓል ዓቢ-ወዕለት ዝኹነ አልቤርቶ ፖለራ ብሓጺሩ ክቐርብ ኢዩ።

አልቤርቶ ፖለራ:ብዕለት 8 ታሕሳስ 1873 ዓ.ም.ፈ:ኣብ ሃገረ-ኢጣልያ:ኣብ ሉካ ትበሃል ዓዲ ተወሊዱ:ብዕለት ሓደ ወርሒ ነሓስ 1939 ዓ.ም.ፈ:ኣብ ከተማ ኢሥመራ ካብዛ ዓለም ብሞት ዚተፈለየ ወናም በዓል ዚናር-ሞያ ዝኹነ ጸሓፍን ተመራማርን ዓውዲ ስነ-ሰብኛ ኢዩ።ኣብ ሓደ ወልድ ምጃኑ ዚዛረቡ ኣለዉ ኢዮም።ብፍላይ ንጂርጅ ፖለራ ገሊጾም ዝዛረቡ ምህላዎም ኣስተውዒለ ኣለኩ ኢዩ።

ፖለራ:ከም ሓደ ወተሃደራዊ መኩነን ኮይኑ ምስ ባዕዳዊ ሰራዊት ኢጣልያ:ኣብ መበል 21 ዓመቱ ማለት ኣብ 1894 ዓ.ም.ፈ:ናብ ምድረ-ሓማሴን (ሎሚ ኤርትራ) ከም ዚመጸ ድብቱር ሰነዳት ማህደሩ ይሕብሩ ኢዮም።

ኣብ'ቲ መግዛእቲ ኢጣልያ:ኣብ ኤርትራ ንምስፍሕፋሕን ንምውሓስን ዝተኸየዱ ዝተፈላለዩ ወተሃደራዊ ወፍርታትን ወግኣትን ከኣ:ኣብ ዚተፈላለዩ ብርኪ ሓላፍነትን መሪሕነትን ተቐሚጡ:ብልዑል ወኒን ንቐሓትን: ካብ ዚተሓተ ስጋብ ዚለዓለ ጸፍሒ ተመዲቡ ሰሪሑ ኢዩ።

ኣብ 1903 ዓ.ም.ፈ: ኣብ ኣውራጃ ጋሽን ሰቲትን (ሎሚ ዞባ ጋሽ ባርካ ዳርጋ ኮይኑ ዘሎ) ከም ኣመሓዳሪ ኮይኑ ኣብ ዚሰርሓሉ ግዜያት:ንከተማ ባረንቱ (ቐድም ክብል ባረንኩ ዚነበረ) ኪምስርት ከኣለ:ነታ ከተማ ድማ ኣዚዩ ኣማዕቢልዋ ኢዩ።ኣብ ኣውራጃ ጋሽን ሰቲትን ተዋፊሩ:ኣብ ዚነበረሉ ግዜ ከኣ:እታ “ናራን ኩናማን” (ባርያን ኩናማን) ትብል ኣዚያ ብልጽትን መሳጢትን መጽሓፍ ጽሒፉ ኢዩ።

ኣብ 1909 ዓ.ም.ፈ:አልቤርቶ ፖለራ:ኣብ ዕዮ ኮሚሳርነት ተመዲቡ ክዓይይ ተሸይሙ ኢዩ።በዚ ከኣ: ንኣውራጃ ሰራዮ ከመሓደር ንዓዲ-ወግሪ ተላእኹ።ንከተማ ዓድ-ወግሪ (ሎሚ መንደፊራ) እዉን ብዚተፈላለዩ ሕንጻታትን ትካላትን ኣማዕሪግዋ ኢዩ።

ሓንቲ፡ “ትሕዝቶ መሬት ሰራዊ” ትብል፡ንመበቆል ጉልትታት ኣውራጃ ሰራዊ ዚገልጽ፡ንእሸተይ መጽሓፍ ድማ ከም ንቡር ሪሙ ጸሓፊ ኢዩ።እቲ ዚገበር ዚነበረ ዘይሕለል መጽናዕታትን ምርምራትን፡-በምቕጻልን ብምስፍሕፋሕን ድማ፡ኣብ ዉሽጢ ትግራይ ብፍላይ ከኣ ኣብ ኣክሱም፡ኣብ ዓድዋ፡ ኣብ ሸረ፡ ኣብ ማይጨው፡ ኣብ ዓጋመን መቐለን ካልእ ቦታታት ከይተረፈ፡እምብዛ ብዙሕ መጽናዕታት ብምግባር፡እልቢ ዘይብሉ እታውታት ታሪኽን ማሕረ-ማእቶት ስነ-ሰብኛን ማእሪሩ ኢዩ።

ኣብ 1932 ዓ.ም.ፈ፡ኣብ ትካል ቤት ጽሕፈት መጽናዕትን ጎረቤትን ግዙሓት ዓድታት ተመዲቡ ክሰርሕ ኪኢሉ ኢዩ።በዚ ከኣ፡ ናብ ከተማ ኣሥመራ ንጉዳይ ዕዮ ክብል ተቐየረ።በዚ መሰረት እዚ ድማ፡ኣብ ምውድላው ብርኽት ዚበላ ጋዜጣታትን መጽሔታትን፡ ብልዑል ንቕሓትን ተወፋይነትን ይሳተፍ ነበረ።ኣብተን ጋዜጣታትን መጽሔታትን እዋን ዝተፈላለዩ ጽሑፋት እናበርከተ እጃሙ ይገብር ኔሩ ኢዩ።

ኣልቤርቶ ፖለራ፡-ብዛዕባ ኤርትራን ሕዝባን ንምፍላጥ ዓሊሞም፡ ካብ ዚተመራመሩን ዜጽጎውን ባእታታት፡ ኣብ ቀዳማይ ደረጃ ዚስራዕ ወሽፍ ምዃኑ ዚገልጹ ሓሸኸት ኢዮም።ኣረ! ገሊኦም-ሲ ‘መወዳድርቲ ዮብሉ’ን ኢዩ’ ቢሎም ይገልጽዎ ኢዮም።ታሪኽ ሕዝቢ ኤርትራን መንነቱን፡ኣብ መድርኽ ወጺኡ ክፍለጥን ክኹላዕን፡ ካብቶም ኣዚዮም ዚጸዓሩ ሓደጎት ሓኩተታት ዚኮኑ ጸሓፍቲ፡ ‘ፖለራ ሓደን እንኮን ኢዩ’ ዝብሉ’ውን ኣይትስእንን ኢካ።

ገሊኦም እዉን፡ ‘ግደን ተራን ፖለራ ወሳንን ቐላስን ኢዩ’ ዝብሉ ኣለዉ ኢዮም።ኣብ ጉዳይ ኢትዮጵያን ስርዓተ-መንግስታን ከኣ ቤተ-ክርስቲያንን ካልኣት ጉዳያትን ነጥብታትን ኣልዒሉ እዉን ብዙሕ ምርምራዊ መጽናዕታት ኣሰላሲሉ ኢዩ።

ጥልያን፡ንዓድዋ ብኣየር ገቢሩ ክድብድባ ከሎ፡ሓደ ተዘካሪ ክስተት ተፈጢሩ ኔሩ ኢዩ።ንሱ ድማ፡ካብ’ቲ ዚውርወር ዚነበረ ቦምባታት፡ኣብ ልዕሊ እንዳ መድሐኔ-ዓለም ቤተ-ክርስቲያን ዚዘነበ ቦምባታት ከይነቶገ (ከይተፈንጀረ) ብምትራፉ፡ንሕዝቢ እቲ ከባቢ ይኹን ንሰማዒዑ ኣሰደሚሙ ኢዩ።ከም ተኣምር እዉን ተዘሪቡሉ ኢዩ።ንጣልያናውያን ተኩነ ኣብ ግዚኡ ትንግርቲ ከይንዎም ምንባሩ ዓቢይትን ካህናትን ኤዘንትዉልካ ኢዮም።

እዚ ፍጻሜ እዚ፡ኣብ 1935 ዓ.ም.ፈ፡ ወይ ድማ መጀመርታ ዓመት 1928 ዓ.ም.ሓ ብዚተፈጸመ፡ነዚ ሕልሚ ዚመስል ክዉን ትርኢት ብዓይኖም ክርእዩን ክጣልሉን፡ ብቐልጡፍ ናብ ዓድዋ ካብ ዚመጹ ሰባት እኒ ኣልቤርቶ ፖለራ ዝርኽበኦም ካብቶም ብዙሓት ሰባት ገሊኦም ኢዮም።

ብብግዚኡ እዉን እኒ ዘርኣይ ደረሰ፡ዋጋዮ ዓድዋ፡ሳልሕ ኬክያን ወዘተን ተጠቐስቲ ምኳኖም ምስኽርነት ትረኽበሉ ኢካ።ኣብ ደሓር እዋን ተኩነ ከም እኒ ማሞ ዉድነህ፡መሓሪ ምሥግናን ከኣ ካልኣት ብርክት ዚበሉ ምሁራትን ፍሉጣት ሰብ-ስልጣን ክዕዘብዎ ዑደት ከም ዚገበሩ ካብ ዚተፈላለዩ ሰባት ትረኽቦ ሓበሬታ ኣሎ ኢዩ።

ኣልቤርቶ ፖለራ፡ኣብ ኤርትራ ንመመላእታ ፍርቂ-ዘመን (45) ዓመታት ተቐሚጡ ኢዩ።ኣብ መበል 66 ዕድሜኡ ድማ፡ኣብ ከተማ ኣሥመራ ኪመውት ከሎ፡ከምቲ ልምዲ ደቂ ምድረ-ሓበሻ ዚኮነ፡-ብዛዕባ ዜና ሞቱ፡ዓድ-ዓዲ ኪእወየሉ ተላብዮ ከም-ዚሞተ ካብ ካህናት ካቶሊካዊት ቤተ ክርስቲያን፡ካብ ዓቢይቲ ወለድን ምሁራትን ከኣ ካብ ጸሓፍቲ ዝጸሓፍዎ ጽሑፋትን ይሕብሩ ኢዮም።

ኣልቤርቶ ፖለራ፡ ንመንግስቲ ኢጣልያ ወኪሉ ዚሰርሕን በቲ ፋሽስታዊ ዚኮነ ስርዓት ተመዲቡ ዚዓይይ ባእታ ከም ዚነበረ ወሽፍ ይኹን ከም ሰብ መጠንን እቲ ግዜ ዚጠልቦ ዚነበረ ምስሊ ከመስል ክገብር ዚኽእል ነጥብታት ኣብ ግምት ኣእቲካ ከም ንቡር ትወስዶ ጉዳይ ፍረ-ፋሽስታውያን ኢዩ።

በዚ ከኣ በቲ፡ዋላኻ ኣብ ገለ-ገለ ጉዳያትን ነጥብታትን ኣሉታዊ ተራ ወይ ድማ ሃጻፋት ክህልዎ ከም ንቡር እቲ እዋን ወሲድኻ ትሓልፎ ኢዩ።እንተኹን፡እቲ እዉንታዊ ተርኡ ዚዓዘዘን ድንቕ እጃሙን ጎሲካዮ ፍጹም ኣይሕለፍ ኢዩ።

ኸቡራትን ኸቡራንን ኣንብበቲ፡ኣብዚ ናይ ሎሚ ጽሕፈይ ክሕጽር ምዃነይ ኣቐዲመ ገሊጹ ኢዩ።እቲ ካልእ ነጥብታትን ብእዉንታዊ ከኣ ብኣሉታዊ ሸነኻቱ ክድህስሶ ክፍትን ኢዩ።ኣብ ዓውዲ ሞያ ስነ-ሰብኛ፡ኣብ ታሪኽ ብሓፈሻ፡ብፍላይ ድማ ኣብ

ምምዕባል ሕንጻት ሃገረን መንነትን ዚነበሮን ዚገበሮ ኣስትዋጽኦን፡ ደርማስ ከም ምጂኑ መጠን፡ኣብ ብዙሕ መጽናዕታትን መርምራትን፡እንሆ መመላእታ ሓዲ ዘመን፡ከም ሓዲ ገዚፍ መወኸሲ ካብ ዝጥቐሱ ጽሑፋት ቐድሙ-ግምባር ኢዩ።

ንሎሚ እዚ ድሕሪ ምባል፡ንገለ ካብ ኣበርክቶታት ጸሓፊ ኣልበርቶ ፖለራ ክጠቅስ ክፍትን ኢዩ።

1.ፍርዳዊ ኣሰራርዓ ደቀባት፡ኣብ ኢትዮጵያን ኤርትራን፤

ሕትመት፡ሮማ 1913 ዓ.ም.ፈ

2.ስርዓተ ትሕዝቶ መሬት፡ኣብ ኢትዮጵያን ኤርትራን፤

ሕትመት፡ሮማ 1914 ዓ.ም.ፈ

3.ናራን ኩናማን

ሕትመት፡ሮማ 1914 ዓ.ም.ፈ

4.ጓለንስተይቲ ኣብ ኢትዮጵያ፤

ሕትመት፡ሮማ 1922 ዓ.ም.ፈ

5.ኢትዮጵያዊ መንግስትን ቤተ-ክርስትያን፤

ሕትመት፡ሮማ-ሚላኖ፡1926 ዓ.ም.ፈ

6.ንግዳዊ ሕይወት ኣብ ኢትዮጵያን ሰልዳዊ ምንቅስቃስ ኣብ ኤርትራን፤

ሕትመት፡ትሪፖሊ 1926 ዓ.ም.ፈ

7.ሰሜናዊ ዓድ-ሓበሻን ዝምድናታቱ ምስ ኤርትራን፤

ሕትመት፡ሮማ 1927 ዓ.ም.ፈ

8.ኢትዮጵያ እንታይ እያ፤

ሕትመት፡ቶሪኖ 1927 ዓ.ም.ፈ

9.ሓዲ ለካቲት 1896 ዓምፈ፡ወግእ ዓድዋ ኣብ ዚተገብረሉ ቦታታት ዝተጻሕፈ፤

ሕትመት፡ፈረንስ 1928 ዓ.ም.ፈ

10.ናይ ኢጣልያዊ ምብራቕ ኣፍሪቃ ንኡስ ቤተ-መጽሓፍቲ፡ምስ ፍሉይ ቆላሕታ ኤርትራን ጎረባብትን፤

ሕትመት፡ኣሥመራ 1933 ዓ.ም.ፈ

11.ደቀባት ሕዝብታት ኤርትራ፤

ሕትመት፡ቦሎጻ 1935 ዓ.ም.ፈ

12.ናይ ዓዲ-ንጉሥ ጽውጽዋያት፤ጽናታት፤ዛንታታትን፤

ሕትመት፡ፈረንስ 1936 ዓ.ም.ፈ

13.ናይ ትማሊ ዓድ-ሓበሻ፤

ሕትመት፡1940 ዓ.ም.ፈ

ወዘተ ወዘተ ወዘተ

መወኸሲታት፡

- # ገለ-መጽሐፍቲ፡ ኣልቤርቶ ፖለራ፤
- # ትርጉም መጽሐፍ፡ዶክተር ኣባ ይስሓቕ ገብረእየሱስ፤
- # መጽሐፍ ዶክተር ተወልደ ትኹእ፤
- # መጽሐፍቲ ማሞ ወድነህ፤
- # ካብ መደብ ቋንቋ ትግራይት 'ትግረ'፤
- # ካብ መጽሐፍ ፕሮፌሰር ገብሩ ታረቕ፣ዶ/ር ባህሩ ዘውደ፤
- # ካብ ጽሑፋት ጋዜጣ ሕብረትን ጋዜጣ ናይ ኤርትራ ሰሙናዊ ጋዜጣን፤
- # መጽናዕታዊ ጽሑፍ መምህር ኤፍረም ወልደጊዮርግስ፤
- # ካብ ጽሑፋት ኣቦይ ሳህለ (ኣቦ ኣማኑኤል ሳህለ)፤
- # ካብ ረዳት ፕሮፌሰር ኣበባው፣ዶ/ር ተክለሃይማኖት፣ዶ/ር ኣረጋዊ፣ ወዘተን
- # ካብ ካህናትን ኣቦታታት ኦርቶዶክሳዊት ቤተ-ክርስቲያን-ዓድዋ፤
- # ካብ ካህናትን ኣቦታታት ካቶሊካዊት ቤተ-ክርስቲያን-ኢሥመራ፤
- # መምህር ኣማኑኤል ሳህለ፣ኣቶ ብርሃነ ተፈሪ፣ኣቦይ ጸጋይ ሓጎስ፣ኣቶ ገብረመስቐል ገብረገርግስ፣ኣቦይ ሰይፉ ታፈረ፣ ጠበቓ ኣቶ በዩነ ገብረዝጋብሔር፣ኣቶ ሃብተኣብ ተኸለ፣ ወ/ሮ ስላሰ ረዳ፣ወ/ሮ ኣልማዝ ረዳ፣ወ/ሮ ኣረጋሽ ኣሸብር፣መም ገረዝግሔር፣ መምህር ኣበበ ደቡብ፣መምህር ብርሃነ፣ካልኦትን ኣብዚ ዘይገለጽኻዎም ብዙሓት ኣቦታታን መምሃራን ኩነ ኣብ ታሪኽ ኣፍልጦ ዘለዎም ግን ንግዚኡ ኣስማቶም ናብ ሕልናይ ብቐልጡፍ ዘይመጸለይ ብልቢ ከመስግነኩም እፈቱ።

ኣብተን ዝሓለፉ ዓመታት፡ ኣብ ዝረከብኩም ኣጋጣሚታት ይኹን እናደውልኩ ኩነ ብሳልሰይ ኣካል ገቢረ እናሻዕ ክሓተኩም ከለኩ፣ ፍጹም ከይተሓለልኹም ወግሑ-ጸብሐ ካብ ልብኹም ዝሓዘኩምን፣ዘስተምሃርኩምን፣ባእታታት ከም ምኪንኩም መጠን ንኩልኩም ደጋጊመ ከመስግነኩም ንቡር መስርሕ ኢዩ፣እሞ ከኣ ግዴታይ ስለዝከውን ምስጋናይ ይብጻሕኹም ኸብል ደጊመ እረድይ።